

Andrzej MARZEC
Kraków

Kartoteka Słownika Historyczno–Geograficznego ziemi lwowskiej w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych

1. W latach 2006–2009 w Pracowni Słownika Historyczno–Geograficznego Małopolski w Średniowieczu realizowany był przez Waldemara Bukowskiego, Andrzeja Marca i Janusza Szyszkę projekt badawczy Ministerstwa Nauki pt. „Rozwój osadnictwa w ziemi lwowskiej w średniowieczu i w czasach wczesnonowożytnych (XIV–XVI w.)”. Celem było przeprowadzenie badań podstawowych nad osadnictwem ziemi lwowskiej między stuleciami XIV a XVI. W ramach projektu przeprowadzano kwerendę źródłową w celu odnalezienia i skatalogowania informacji dotyczących zagadnień osadniczych w najszerszym tego słowa znaczeniu. Efektem badań będzie kartoteka historyczno–geograficzna ziemi lwowskiej. Ramy chronologiczne zostały ustalone przede wszystkim z powodów źródłowych. Wiek XIV jest pierwszym stuleciem w dziejach ziemi lwowskiej, które jest na tyle dobrze oświetlone przez źródła, że można pokusić się o poszukiwanie bardziej szczegółowych danych osadniczych. Za datę końca poszukiwań uznano umownie 1578 r., kiedy powstał rejestr poborowy (A. Jabłonowski, *Polska XVI wieku pod względem geograficzno–statystycznym*, t. 7, cz. 2: *Ziemie ruskie*, w: *Źródła dziejowe*, t. 18, Warszawa 1903). Data końcowa jest oczywiście cezurą sztuczną, ale konieczną z powodu gwałtownego narastania materiału źródłowego w XVI w. Drugim powodem przyjęcia takich cezur czasowych była bardzo intensywna kolonizacja (niemiecka, ruska, wołoska i ormiańska) ziemi lwowskiej i innych ziem województwa ruskiego, która nadała szczególny charakter wschodnim obszarom Królestwa Polskiego. Materiały źródłowe, zgromadzone w toku kwerend, pozwolą uchwycić jej przebieg i kształt.

2. Informacje katalogowano według schematu rzeczowego, stosowanego z powodzeniem w Słownikach Historyczno–Geograficznych w Poznaniu i Krakowie:

Nagłówek — nazwa historyczna obiektu, jej odmianki źródłowe, nazwa polska, ruska i współczesna ukraińska lub informacja o tym, że opisywane miejsce obecnie nie istnieje. Ponadto określenie punktu odniesienia (najbliższe większe miasto).

Punkt 1 — charakter osady, jej przynależność administracyjna i kościelna.

Punkt 2 — wzmianki o położeniu obiektu i charakterystycznych dla niego elementach fizjograficznych oraz opisy granic.

Punkt 3 — rodzaj własności, właściciele i ich sprawy, wszelkie informacje o areale, folwarkach itp.

Punkt 4 — wzmianki o lokacjach na prawie niemieckim, ruskim i wołoskim, sołectwa i wójtostwa.

Punkt 5 — sprawy kościelne: fundacje kościołów, plebani, dziesięciny itp.

Punkt 6 — pierwotnie, zgodnie ze „słownikowym” schematem, planowano podawać w tym punkcie sygnatury wykorzystanych źródeł. Ostatecznie jednak odstąpiono od tego i w tym miejsce wpisywano wzmianki o niecodziennych wydarzeniach, wizytach monarchów itp.

Punkt 7 — zestawienie ewentualnej literatury przedmiotu.

Punkt 8 — informacje o badaniach archeologicznych.

W ten schemat wpisywano dane dotyczące nie tylko miejscowości, ale także wszelkich punktów osadniczych oraz obiektów fizjograficznych (rzeki, jeziora, góry, wzgórze, młyny, potoki, lasy, zagajniki, wzniesienia i obiekty gospodarcze), które w źródłach posiadają własną nazwę.

3. Podstawa źródłowa prac nad kartoteką słownika jest bardzo zróżnicowana. Materiał pochodzący ze stuleci XIV i XV został już w przeważającej części wydany drukiem. Rozproszone dokumenty znajdują się przede wszystkim w kodeksach dyplomatycznych (zwłaszcza w: KDMłp., t. 3–4; ZDMłp., t. 1–8). Istnieje też wiele wydawnictw, ukierunkowanych na materiał ruski, m.in. *Archiv Jugozapadnoj Rosii*, t. 1–8, Kiev 1858–1914; *Materialy do istorii suspil'no-politичnych i ekonomичnych vidnosin Ukraїny*, wyd. M. Hruszevskij, Lviv 1905–1906 (dokumenty); M. Hruszevskij, *Žerela do istorii Ukraїny–Rusy*, t. 3, 4, 7, Lviv 1900–1903 (ilustracje królewsczyzn z XVI wieku); *Lustracje dóbr królewskich XVI–XVIII w. Województwa ruskie*, Wrocław 1974–2002 oraz *Najstarsze akta konsystorza lwowskiego 1482–1498*, t. 1–2, Lwów 1927–1930. Podstawowym wydawnictwem są jednak AGZ, wyd. K. Liske, O. Pietruski i A. Prochaska, t. 1–19, Lwów 1868–1906. Obejmuje ono znaczną część zachowanych do dzisiaj źródeł zarówno dyplomatycznych, jak i sądowych Rusi Czerwonej z obszaru ziemi lwowskiej, przemyskiej, sanockiej i halickiej, w tym wszystkie zapiski ksiąg sądów ziemskich i grodzkich lwowskich do końca wieku XV. Poszukiwania rozszerzono na przechowywane w Centralnym Państwowym Historycznym Archiwum Ukrainy we Lwowie — Archiwum tzw. Bernardyńskim (Centralnij Deržavnij Istorичnij Arhiv Ukraїni u Lvovi) księgi sądów ziemskich i grodzkich z wieku XVI (aż do lat siedemdziesiątych). Rozszerzenie kwerendy miało na celu przede wszystkim uzyskanie pełniejszego obrazu procesów osadniczych na terenie ziemi lwowskiej na przełomie średniowiecza i czasów nowożytnych, ale było także podyktowane nadzieją na uzupełnienie luk w materiale wcześniejszym, dzięki odnalezieniu wpisów spraw piętnastowiecznych w procesach toczonych w stuleciu XVI. Kwerenda w zasobie rękopiśmiennym Centralnego Państwowego Historycznego Archiwum Ukrainy we Lwowie objęła następujące zespoły: księgi grodzkie (fond 9, opis 1) i ziemskie (fond 10, opis 1) lwowskie z lat 1501–1550, księga grodzka żydaczowska (fond 8, opis 1, sprawa 1) z lat 1557–1560 oraz księga grodzka gródecka, znajdująca się w sygnaturowym ciągu ksiąg grodzkich lwowskich (fond 9, opis 1, sprawa 960) z lat 1528–1540. Niestety, najgorzej zachowały się najbardziej dla nas wartościowe — księgi ziemskie, właściwie są to jedynie strzępki kart, z których można odczytać tylko pojedyncze zapiski (z tym problemem zetknęli się już wydawcy AGZ w XIX w., w wydawnictwie tym wyraźnie widać poważne luki w materiale pochodzącym z XV–wiecznych ksiąg ziemskich lwowskich). Przede wszystkim przeglądano więc, dobrze zachowane, księgi grodzkie lwowskie. Te jednak nie przedstawiają takiej wartości, jak księgi ziemskie. Nie udostępniono autorom pergaminów z Archiwum Historycznego, dlatego też kwerenda w tym zespole została odłożona na czas późniejszy. Rozpoczęto także kwerendę w Bibliotece Ukraińskiej Akademii Nauk im. Wasyla Stefanyka we Lwowie (Lvivska Nacjonalna Naukova Biblioteka imieni V. Stefanyka), gdzie poszukiwania objęły rozproszony i różnorodny materiał znajdujący się w XIX–wiecznych kolekcjach historycznych: Czołowskiego (fond 141, opis 1), Ossolińskich (fond 5), Spuścizna Kazimierza Sochaniewicza (fond 108), Zbiór Antoniego Schneidra (fond 144, opis 2 i 3), Kolekcja окреmych надходzeń (fond 9), Zbiór Petruszewycza (fond 77).

Kwerendy przeprowadzono także w archiwach krajowych. W AGAD wykorzystano rejestry poborowe ziem ruskich z pierwszej połowy XVI w. (Archiwum Skarbu Koronnego I/18, 19, 20, 35), inwentarz Zamojskiego Archiwum Koronnego (Archiwum Zamoyskich 32), rewizje listów województwa ruskiego (tzw. Metryka Litewska IV.B.9), inwentarze starostwa lwowskiego i gródeckiego z pierwszej połowy XVI w., lustracje województwa ruskiego z lat 1619 i 1629. Poszukiwania w Bibliotece Zakładu Narodowego im. Ossolińskich były prowadzone w celu uzupełnienia kwerend lwowskich i objęły te materiały z Biblioteki Stefanyka, które zostały wysłane do Wrocławia po ich digitalizacji (np. kopiariusz arcybiskupstwa lwowskiego). W Krakowie wykorzystano wizytacje arcybiskupstwa

lwowskiego z Archiwum Archidiecezji Lwowskiej, zaś w Bibliotece Czartoryskich zbiór pergaminów oraz protokół z rewizji listów z 1564/5 (rkps 1725 IV).

Dla podjętego tematu kluczowe znaczenie mają mapy topograficzne, które pozwalają identyfikować w terenie punkty osadnicze i obiekty fizjograficzne. Wykorzystano w związku z tym sporządzoną w latach 1779–1782 wojskową mapę topograficzną Galicji Friedricha von Mieg’a: *Karte des Königsreiches Galizien und Lodomerien*, w skali 1:28.800. Zamówiono w Kriegsarchiv des Österreichischen Staatsarchivs w Wiedniu 99 sekcji mapy w skali oryginału, które pokrywają teren historycznej ziemi lwowskiej. Ponieważ są one bardzo dokładne i znacznie pogłębiają możliwości odtwarzaniu pierwotnego krajobrazu badanych obszarów, skopiowano również odpowiednią liczbę opisów do tej mapy, które stworzono na potrzeby wojska austriackiego w końcu XVIII w. Skopiowano także dla badanego obszaru ze zbiorów Instytutu Archeologii i Etnologii PAN (lub zakupiono) przedwojenne mapy WIG–owskie 1: 100.000 (część w kolorze) i najbardziej przez nas pożądane tzw. obrębówki w skali 1: 25.000 z lat 1935–1938 (niestety, przed wojną tylko część tych terenów posiadała mapy w tej skali, w większości są to powiększone do tej skali wojskowe „setki”).

W efekcie poszukiwań archiwalnych udało się dokonać przeglądu następujących źródeł:

Lwów, Centralne Państwowe Historyczne Archiwum Księgi grodzkie i ziemskie

Księga:	Daty:	Tytuł:	Fond:	Opis:	Sprawa:
Castr.Leop. 7	1501–1508	Inducta inscriptionum et relationum et querellarum	9	1	7
Castr.Leop. 8	1508–1514	Inducta inscriptionum	9	1	8
Castr.Leop. 10	1514–1519	Inducta inscriptionum et relationum et querellarum	9	1	10
Castr.Leop. 13	1525–1531	Inducta inscriptionum et relationum et querellarum	9	1	13
Castr.Leop. 14	1528–1534	Liber inscriptionum et querellarum	9	1	14
Castr.Leop. 16	1531–1536	Inducta inscriptionum et relationum	9	1	16
Castr.Leop. 18	1537–1541	Inducta inscriptionum	9	1	18
Castr.Leop. 20	1541–1544	Inducta inscriptionum et relationum et querellarum	9	1	20
Castr.Leop. 25	1546–1549	Liber inscriptionum	9	1	25
Castr.Leop. 26	1548–1550	Inducta inscriptionum	9	1	26
Castr.Leop. 27	1549–1552	Liber inscriptionum et relationum et querellarum	9	1	27
Castr.Leop. 30	1553–1554	Liber inscriptionum et relationum	9	1	30
Castr.Leop. 32	1555	Liber relationum et inscriptionum	9	1	32
Castr.Leop. 34	1556–1561	Liber inscriptionum et relationum	9	1	34
Castr.Leop. 36	1562–1569	Liber inscriptionum et relationum	9	1	36
Castr.Leop. 39	1566–1569	Liber relationum et querellarum	9	1	39
Castr.Leop. 42	1569–1577	Liber inscriptionum et relationum	9	1	42
Terr.Zidacz.1	1557–1560	Inducta inscriptionum et relationum — rozpisana do s. 205	8	1	1
Terr. Leopold. 8	1521–1527	Inducta inscriptionum, relationum et decretorum	10	1	8
Terr. Leopold. 9	1527–1535	Inducta inscriptionum, relationum et decretorum	10	1	9

Dokumenty oblatowane w pozostałych księgach grodzkich i ziemskich lwowskich (sfotografowane i odpisane):

Tytuł:	Strony:	Fond:	Opis:	Sprawa:
Castr.Leop. 17	584–593	9	1	17
Castr.Leop. 33	48–49	9	1	33
Castr.Leop. 33	184–286	9	1	33
Castr.Leop. 33	602–616	9	1	33

Castr.Leop. 55	425–27	9	1	55
Castr.Leop. 330	518–522	9	1	330
Castr.Leop. 330	886–88	9	1	330
Castr.Leop. 334	543–59	9	1	334
Castr.Leop. 334	642–47	9	1	334
Castr.Leop. 351	430	9	1	351
Castr.Leop. 351	547	9	1	351
Castr.Leop. 365	2170–2173	9	1	365
Castr.Leop. 417	318–25	9	1	417
Castr.Grodec. 1	54–55	9	1	960
Terr.Leop. 16	19–20	10	1	16
Terr.Leop. 76	26–31	10	1	76
Terr.Leop. 76	251–57	10	1	76
Terr.Leop. 76	285–87	10	1	76
Terr.Leop. 76	1165–67	10	1	76

Lwów, Biblioteka Ukrainiejskiej Akademii Nauk im. Wasyla Stefanyka

B.Stefanyka, F. 5 (kolekcja Ossolińskich), op. 1, spr. 1915 — pergamin

B.Stefanyka, F. 77 (zbiór Petruszewycza), op. 1, spr. III ASP–1 (1387 r.) — pergamin

Materiały dotyczące miasta Oleska (Privilegium Civitatis Olesko datum A. 1535 ab Anna Oleska) —
Fond 141 (zbiór Aleksandra Czołowskiego) op. 1, spr. 400/III, s. 11–13

Warszawa, Archiwum Główne Akt Dawnych

Archiwum Zamoyskich 32, V. 3 — Inwentarz Zamoyskiego

ASK I. 18 — Rejestry poborowe

ASK I. 19 — Rejestry poborowe

ASK I. 20 — Rejestry poborowe

ASK I. 35 — Rejestry poborowe

ASK LVI. G. 2/1 — Inwentarze starostwa gródeckiego

ASK LVI. L. 1/1 — Inwentarze starostwa lwowskiego

ASK XLVI. 23. — Lustracja 1619 r.

Tzw. ML B.9., Rewizja Listów 1564 r.

Wrocław, Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich

(zdigitalizowane materiały ze zbiorów Biblioteki Stefanyka we Lwowie):

Summarjusz Archiwum Kościoła parafialnego w Świrze. Akta procesowe 1490–1770 SYGNATURA płyty: DE–1803 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 5554/II (XVIII)

Rozgraniczenie Dawidowa SYGNATURA płyty: DE–5942 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 141 (Zbiór Aleksandra Czołowskiego — Dział I). Sygnatura oryginału: 1603 (1554)

Akta dóbr Snowicza i Czyżowa SYGNATURA płyty: DE–5017 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 141 (Zbiór Aleksandra Czołowskiego — Dział I). Sygnatura oryginału: 689 (XVI–XIX)

Kopiarz przywilejów m. Gródka SYGNATURA płyty: DE–2592 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 141 (Zbiór Aleksandra Czołowskiego — Dział I). Sygnatura oryginału: 165 (XIX)

Annales Leopolienses Carmelitani 1442–1676 SYGNATURA płyty: DE–948 [język: łacina] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 2154/I (XVII)

Lustracja Anno Domini 1629 woj. ruskiego SYGNATURA płyty: DE–9216 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 141 (Zbiór Aleksandra Czołowskiego — Dział I). Sygnatura oryginału: 247 (1629)

Sumy stare na revisiei seimu warszawskiego okazane 1563–1565 SYGNATURA płyty: DE–426 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 1902/I (XVI)

Regestr praw i przywilejów do wsi Dziewiętnik SYGNATURA płyty: DE–5181 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 141 (Zbiór Aleksandra Czołowskiego — Dział I). Sygnatura oryginału: 367 (1387–1772)

Lustracje starostwa grodeckiego SYGNATURA płyty: DE–2660 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół (fond) 141 (Zbiór Aleksandra Czołowskiego — Dział I). Sygnatura oryginału: 397 (1570–1748)

Kopie przywilejów z lat 1377–1515 (Lwów) SYGNATURA płyty: DE–949 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 2155/I (XVI)

Liber documentorum ad archiepiscopatum Leopoliensem spectantium SYGNATURA płyty: DE–1031 [język: łacina] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 3452/II (XVII)

Lustracya miasta Grodek 1569 SYGNATURA płyty: DE–1749 [język: polski] Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrain. Oddział Rękopisów. Zespół 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 4924/III (XVIII)

Summarius omnium differentium inter capitaneum Leopoliensem generosum Nicolaum Herbort et proconsulem ac consules civitatis Leopoliensis. 1570. XIX w. K. 50. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów. Zespół 5 (Rękopisy Zakładu Narodowego im. Ossolińskich). Sygnatura oryginału: 2248.

4. W chwili zakończenia projektu, w kwietniu 2009 r., powstał fundament komputerowej kartoteki zawierający ponad dziewięćset punktów osadniczych w granicach ziemi lwowskiej (wliczając w to zarówno miasta, wsie, jak i wszystkie miejsca posiadające w źródłach odrębną nazwę i nie wchodząc w skład jakiegś miejscowości). Kartoteka pozwala już na tym etapie precyzyjnie podzielić ilościowo strukturę własności w ziemi lwowskiej i zestawień proporcje własności prywatnej, kościelnej i królewskiej. Oczywiście, nie cały zebrany materiał źródłowy został już wkomponowany w zarysowany wyżej schemat kartoteki. Zebrane przez nas wypisy są bardzo różnorodne pod względem formy. Ponieważ pochodzą one z różnych źródeł, przyjęto założenie, że na obecnym etapie informacje nie są ujednolicane. Najważniejszym dla autorów zadaniem stało się rzeczowe pogrupowanie zebranych wypisów źródłowych, ponieważ to stanowi o przydatności zebranych wypisów źródłowych. Oprócz samej kartoteki do dyspozycji badaczy znajdują się wspomniane fragmenty mapy Miegi'a oraz liczny zbiór fotografii archiwalnych źródeł pochodzących ze Lwowa.

W trakcie trwania projektu powstał, w efekcie kwerend prowadzonych we Lwowie, artykuł — A. Marzec, *Bieleccy z Bilki. Z dziejów drobnej szlachty w piętnastowiecznej ziemi lwowskiej*, w: *Fontes et historia. Prace dedykowane prof. Antoniemu Gąsiorowskiemu*, red. T. Jurek, I. Skierska, Poznań 2007, s. 145–159. W artykule tym opublikowano nieznany dokument z 1402 r., odnaleziony w księdze grodzkiej lwowskiej z 1544 r. Ponadto na podstawie źródłowych kwerend, prowadzonych w ramach projektu, powstaje praca doktorska Janusza Szyszki pt. „Dobra monarsze w ziemi lwowskiej w latach 1340–1504”.

5. Powstała kartoteka, nawet w swojej obecnej początkowej formie, daje ogromne możliwości wielokierunkowego badania zjawisk społeczno–ekonomicznych w ziemi lwowskiej w średniowieczu i czasach wczesnonowożytnych. Zebrany materiał, nawet jeżeli wymaga dalszego intensywnego uzupełnia-

nia, pozwala już uchwycić zasadnicze kierunki i dynamikę osadnictwa w ziemi lwowskiej. Kartoteka, ze względu na swój kształt i zasób informacji, stanie się niezbędną pomocą naukową dla wszystkich, którzy podejmować będą badania zarówno nad zagadnieniami o charakterze szczegółowym, jak i syntetycznym. Bez wglądu do bazy danych trudno będzie badać rody rycerskie Rusi, organizację kościelną, zasięg oddziaływania prawa niemieckiego, wołoskiego i ruskiego, ale także nie będzie możliwe wartościowe badanie dziejów poszczególnych miejscowości lub małych regionów. Tym samym kartoteka stanie się, jak sądzimy, bardzo pomocna dla szerokiego kręgu historyków analizujących najróżniejsze aspekty dziejów Rusi. Efekty zakończonego projektu mają stać się w stosunkowo niedalekiej przyszłości podstawą Słownika historyczno–geograficznego ziemi lwowskiej w średniowieczu i czasach wczesnonowożytnych, który ma korzystać z doświadczeń zbieranych podczas wydawania słowników dla ziem poznańskiej i krakowskiej. Sprawą oczywistą jest konieczność stałego uzupełniania powstałej kartoteki. W tym celu niezbędne są dalsze kwerendy w zespołach ksiąg grodzkich i ziemskich we Lwowie oraz sięgnięcie do XIX–wiecznych źródeł galicyjskich, gdzie w trakcie rewizji aktów własności szlachty przedstawiano sądom szereg dokumentów, które nie przetrwały do naszych czasów, zostały zaś wpisane do akt ówczesnej administracji. Dotyczy to także instytucji kościelnych, poddanych daleko idącym zmianom w trakcie reform józefińskich. Dodatkowe kwerendy należy przeprowadzić w Archiwum Diecezjalnym w Przemyślu oraz w Archiwum archidiecezji lwowskiej, które jest przechowywane w Krakowie.

6. Podjęta inicjatywa będzie miała naprawdę przełomowe znaczenie, jeżeli w niedalekiej przyszłości tego typu badaniami objęte zostaną wszystkie ziemie dawnego województwa ruskiego, wchodzącego niegdyś w skład Rzeczypospolitej. Taka konsekwencja badań może zaowocować unikalnym opracowaniem historyczno–geograficznym tych ziem, nie mającym odpowiednika w dotychczasowej historiografii. Opracowanie i udostępnienie obszernego i różnorodnego materiału źródłowego, pochodzącego z epoki średniowiecza i wieku XVI stać się może niezwykle istotne w badaniu, ciągle frapującego historyków, momentu przejścia średniowiecza w czasy nowożytne.

The File of the Historical–Geographic Dictionary of the Land of Lwów in the Middle Ages and Modern Times

In 2006–2009, Waldemar Bukowski, Andrzej Marzec and Janusz Szyszko from the Workshop of the Historical–Geographic Dictionary of Little Poland in the Middle Ages worked on a research project of the Ministry of Science entitled „The development of settlements in the land of Lwów in the Middle Ages and modern times (fourteenth–sixteenth century)”. The project involved a source survey conducted in order to discover information concerning settlements in the widest meaning of the word and, subsequently, to prepare a catalogue. The studies resulted in a historical–geographical file concerning the land of Lwów. The chronological framework was established chiefly from the viewpoint of the sources. The fifteenth century is the first period in the history of the land of Lwów upon which the sources cast sufficient light to make it possible to seek more detailed data concerning settlements. The end date is 1578, which marks the origin of the conscription register issued by Aleksander Jabłonowski. Furthermore, at that time, the land of Lwów was subjected to an intense colonisation campaign, and capturing its dynamic course became one of the goals of the conducted survey. The source extracts contained in the file are arranged according to the scheme applied in *Słownik Historyczno–Geograficzny Ziemi Polskich w Średniowieczu* (Historical–Geographic Dictionary of Polish Lands in the Middle Ages).

In the first place, the survey encompassed all volumes of *Akta Grodzkie i Ziemskie* (City and Land Acts), diplomatic publications containing mediaeval material, editions of estate inspections from the sixteenth century, and acts of the Lwów consistory. The second domain of the survey includes land and town books in the State Archive in Lwów from the sixteenth century and manuscripts available today in the Vasil Stefanyk Library in Lviv and the Ossoliński National Institute in Wrocław. The survey also involved collections of the Central Archives of Historical Records in Warsaw, predominantly the Archive of the Crown Treasury. The project also required gathering extensive iconographical material, i.a. copies of some of the maps by Friedrich von Mieg in Vienna.

Today, after the completion of the three–year long project, the survey is at the stage of being prepared. The copious collected material has not yet been precisely divided or formally uniformised. Nonetheless, the great

potential of examining of socio–economic phenomena in the land of Lwów during the Middle Ages and the modern era is already quite clear. Owing to its shape and information resources, the file will become an indispensable aid for all those interested in embarking upon research into the economy and society of the land of Lwów in the fourteenth–sixteenth century. Further studies on other lands of the former Ruthenian voivodeship will be initiated in the nearest future.